

KLEUR

MARCEL MÖRING

EN

LOVE

KLEURENTOVENAAR

NAAR

2025 Prometheus Amsterdam

1

‘Nooit meer,’ had mijn moeder gezegd toen ze na het vertrek van mijn vader alleen achterbleef. ‘Nooit, nooit, nooit meer.’

‘Ik denk dat ik het nu wel begrijp. Je zei vanochtend ook al zoiets.’

Ze besloot die opmerking te negeren.

‘Jouw vader mag dan een zwervend warhoofd zijn...’

Ze keek mij doordringend aan, als om te controleren of ik soms tegenwerpingen wilde maken.

‘Een warhoofd en een zwerver,’ zei ze, ‘maar ik had beter moeten weten. Ik had moeten weten dat het huwelijk niets voor mij is.’

‘Voor een principieel tegenstander heb je het nog lang uitgehouden,’ zei ik.

‘Ik ben geen principieel tegenstander. Ik ben er niet geschikt voor. Wijn?’

‘Ik ben dertien,’ zei ik.

‘Ik vraag je niet of je alcoholist wilt worden. Ik vraag of je wijn wilt.’

Het was een merkwaardige dag. Tijdens het ontbijt had mijn moeder verteld dat we voortaan met zijn tweeën zouden zijn, ik had voor het eerst koffiedronken omdat mijn moeder vond dat ik daaraan toe was en nu, aan het einde van deze rare dag, bood ze mij een glas wijn aan. Ik vroeg me af of vandaag in mijn herinnering zou blijven als het moment waarop mijn vader vertrok of als de dag waarop ik voor het eerst koffie en wijn had gedronken.

Eigenlijk klopt het niet als ik zeg dat mijn vader vertrok. Het was meer zo dat hij niet terugkwam.

Mijn vader was colorist en belichter, een zeldzame combinatie die hem de ene maand in Duitsland deed verblijven en de volgende in Spanje, een jaar later in Mexico en aansluitend, omdat hij toch in de buurt was, in Los Angeles. Hij had niet meer nodig dan een weekendtas voor zijn kleren en een boek en, maar dat was pas veel later, een laptop waarmee hij ’s avonds in een bonte verscheidenheid aan hotelkamers contact onderhield met de rest van de wereld.

Ze hadden elkaar ontmoet in de bioscoop, waar mijn moeder zich zat af te vragen waarom de man naast haar zo ingespannen voorovergebogen naar het doek tuurde, bijna alsof hij niet de film zag, die niet eens leek te willen zien, maar iets zocht wat achter het witte doek lag. Toen de pauzelichten aangingen kon ze zich niet langer beheersen en sprak hem aan. Ze liepen naar de foyer en tijdens de koffie legde hij uit wat hij deed en dat hij film maar zelden zag als een verhaal. 'Meestal is het een rivier,' zei hij, 'een stroom die een bepaalde kleur heeft, maar soms van tint verandert, op bepaalde momenten verzadigd is, dan weer lichter, dan donkerder, net zoals een rivier geel van het slib is en soms helder en hardblauw door het smeltwater.'

Die avond, terwijl ze zo naar hem stond te luisteren, leek hij haar eerder een dichter dan iemand die onduidelijke dingen deed met licht en kleur. Bovendien kon mijn vader over meer dingen lyrisch praten dan alleen kleur en film. Eigenlijk kon hij dat nog het best: lyrisch over dingen praten.

Dat was in ieder geval wat hij die eerste maanden had gedaan. Hij had haar teint bezongen en 'de pianolakzwarte gloed' van haar haar. Ze hadden aan het IJ gezeten en hij had haar op de zilveren fonkeling op het water gewezen, de lichtblauwe lucht

daarboven en de bloemkoolwolken die niet alleen maar wit waren, maar ook geel, roze, zilverkleurig, duifgrijs. En 's avonds, als ze over de Keizersgracht naar huis liepen, van lantaarn naar lantaarn, dan liet hij het donkere water beneden hen diep en mysterieus tot leven komen, hij toonde haar de rimpe-lende weerspiegeling van gelig verlichte vensters, de onderkant van boomkruinen die intens groen waren in het schijnsel van straatlampen. Hij was de eerste man die ze het woord 'mauve' had horen uitspreken.

'Hij was echt iemand die je de wereld opnieuw kon laten zien,' zou mijn moeder later zeggen. 'Sinds ik jouw vader leerde kennen, heb ik nooit meer op dezelfde manier naar de dingen gekeken.'

Hij was in die tijd ook nog fotograaf. En schilder. Hij was iemand, zo moet ik het zeggen, die veel tegelijk was en daardoor van alles niet genoeg. Fotografen gaven hoog op van zijn vaardigheden in de donkere kamer, maar vonden zijn foto's ongeïnspireerd. Schilders prezen zijn originele kleurgebruik, maar misten handschrift. Hij was, ondanks zijn vele vaardigheden, een man zonder eigenschappen. Hij kon van alles, maar in niets van dat alles leek hij zelf aanwezig. Een van zijn kennissen uit die tijd – ik aarzel om het woord vrienden

te gebruiken – zei eens: ‘Het was om gek van te worden. Philip kon werkelijk toveren in de doka. En niemand die wist wat hij nou precies deed. Hij was een technische duivelskunstenaar. Begrijp je hoe erg dat is? Zo veel talent en het ging hem allemaal zo makkelijk af. Maar hij had niets om het voor te doen. Geen doel, geen passie, geen inhoud. Er was geen noodzaak.’

Weer een ander, een schilder, zei dat wat hem betrof zo iemand het beste opgesloten kon worden: ‘Aanklooien als je zoveel kunt, dat is een misdaad tegen de schepping.’

En daar kwam nog bij dat hij kon praten als een Franse zanger, zonder dat je de indruk kreeg dat hij zich aanstelde of er bijzonder veel moeite voor deed.

‘Het was een man,’ zei mijn moeder, ‘die je niet kon bezitten. Hij was even aantrekkelijk en ongrijpbaar als zo’n rookkrul, hoe heet dat...’

‘Arabesk,’ zei ik.

‘Ja. Arabesk.’

Ze had me even wantrouwend bekeken.

‘Zo was hij. Prachtig en intrigerend, maar als je het vast wilde houden, greep je in het niets.’

Ze zei het zonder bitterheid, want je kon mijn vader van alles verwijten, maar niet dat hij een

klootzak was. Zelfs dat was hij niet.

Veel wist mijn moeder niet van hem, toen ze met elkaar begonnen om te gaan. Zijn ouders waren overleden toen hij nog maar net twintig was en meer familie scheen er niet te zijn. Philip Speyer was wat je zag. Mijn moeder zou later zeggen dat ze zich soms die vrouw in het kasteel van Blauwbaard voelde, dwalend door de zalen, omringd door alles wat haar hartje begeerde, maar tegelijkertijd gekweld door nieuwsgierigheid naar wat achter die ene deur lag. Ik heb mij wel eens afgevraagd of ze daarom met hem was getrouwd, om te ontdekken waar zijn geheime kamer was en de sleutelbos te vinden die toegang gaf tot die mysterieuze ruimte. Maar het was de vraag of die deur wel bestond en, als dat het geval bleek te zijn, of die eigenlijk wel iets verborg. Misschien was dat nog het ergste, dat de mogelijkheid bestond dat hij een raadsel was zonder geheim.

Niet lang na hun trouwen werd mijn moeder gebeld door iemand die Engels sprak met een zwaar Italiaans accent. Die avond, toen mijn vader thuiskwam, luisterde hij naar haar verslag, nam het papiertje waarop ze het lange telefoonnummer had geschreven en draaide. Mijn moeder stond te koken en hoorde zijn stem in de verte. Er was iets

in de manier waarop hij sprak wat haar vreemd voorkwam. Ze luisterde een tijdje, zonder dat ze er de vinger op kon leggen. Uiteindelijk liet ze de pannen in de steek en zette voet in de hal. Daar, op de zwart-witte tegeltjes, hoorde ze hem luid en duidelijk. Hij sprak Italiaans, en voor zover zij kon uitmaken, vloeiend.

Toen ze een paar dagen later naar de bioscoop gingen, naar de Italiaanse film die mijn moeder had uitgezocht, bestudeerde ze mijn vader. Ze was inmiddels gewend geraakt aan zijn merkwaardige manier van kijken, alsof alleen het stromende licht en donker, de schaduwen en de helle zonverlichte plekken hem boeiden. Maar nu probeerde ze te zien of de taal van de film hem op de een of andere manier raakte.

In de pauze, toen ze in hun slappe koffie roerden, zei ze: 'Jij hebt de ondertitels niet nodig, lijkt mij.'

Hij keek haar van onder een verstrooide frons aan.

'Italiaans, Philip.'

'O, dat.' Hij nipte afkeurend van zijn koffie en zette kop en schotel neer. 'Ik let nooit op de tekst.'

Op dat moment klingelde de bel. Ze gingen weer naar binnen en het gesprek, als je dat zo kon noemen, was afgelopen.

Mijn moeder zocht de daaropvolgende dagen naar een moment waarop ze zijn onverwachte kennis van het Italiaans weer ter sprake zou kunnen brengen, maar voor het zover was, haalden de gebeurtenissen haar in. Het begon met een grote enveloppe, bruin en beplakt met een bizarre hoeveelheid postzegels. Ze haalde hem van de mat en liep peinzend met het grote slappe ding naar de eettafel in de woonkamer, waar ze hem neerlegde en er lang naar stond te kijken.

Toen mijn vader die avond thuiskwam, riste hij de enveloppe zonder veel omhaal open. Hij liep ermee naar het raam en bladerde in het grijzige herfstlicht door de vellen papier. Mijn moeder zag hem bijna onmerkbaar knikken. Na een tijdje stopte hij de papieren terug, legde de enveloppe op het dressoir en blikte breed glimlachend naar zijn vrouw.

‘Laten we vanavond uit eten gaan,’ zei hij.

Mijn moeder staarde hem aan en knipperde met haar ogen.

Ze aten in een duur maar saai restaurant en dronken dure maar saaie wijn bij een vis die zo oninteressant was dat het een wonder was dat hij de moeite had genomen om een net in te zwemmen. Terwijl ze wachtten op het nagerecht zei mijn

vader, bijna tussen neus en lippen door, dat hij het komende halve jaar in Italië zou zijn, omdat hij was gevraagd voor de belichting van een film.

‘O,’ zei mijn moeder.

Op dat moment kwam het dessert en ze zag mijn vader ingespannen uren naar haar aardbeien met slagroom.

‘Jij houdt toch niet van aardbeien?’ zei ze.

‘Nee,’ zei hij, ‘helemaal niet. Ik vroeg me af hoe dat er in zwart-wit zou uitzien.’

Ze schudde haar hoofd en boog zich over haar nagerecht.

En zo vertrok hij, nog geen twee weken later, met een kartonnen koffer met kleren, zijn fotocamera en een leeg notitieboek. Hij zou haar elke week schrijven en voor ze het wist waren die vijf, zes maanden om. Mijn moeder zwaaide hem uit op Centraal, met een lusteloos handje en een opgetrokken wenkbrauw. Dit, had ze nu wel door, zou niet het soort huwelijk worden waarover haar moeder ooit met zo veel gloed had gesproken.

In feite zou het helemaal geen huwelijk worden. Mijn vader ging van Italië naar Berlijn, daarna naar Londen, kwam kort langs in Amsterdam, eigenlijk alleen maar om van kleren te wisselen, en vertrok toen naar Los Angeles. Hij kwam net vaak genoeg langs om mij te verwekken.

Hij mocht dan een gemankeerd fotograaf zijn en een halve schilder, in de film was hij precies op zijn plek. Daar, in het broeierige donker van de studio, hoefde hij niets nieuws te bedenken en kon hij met kleur en licht toveren zoveel hij wilde, zonder dat hij ook nog iets moest vertellen. Wie niet beter wist, zou zeggen dat hij eindelijk had gevonden waar hij thuishoorde.

Zijn anonieme succes als de man die de woestijnlucht in zwart-witwesterns deed fonkelen en een rembrandteske toon aanbracht in avant-gardistische Spaanse kunstfilms maakte dat hij kon kiezen uit het werk dat hem werd aangeboden. En dat zorgde er weer voor dat hij alleen projecten aannam die een uitdaging waren. Vrijwel zonder uitzondering lagen die op minstens zes uur vliegen van huis. Mijn moeder raakte gewend aan een huwelijksleven zonder man en ik groeide op als een halve wees. We waren er geen van beiden ongelukkig onder. Het was altijd feest wanneer mijn vader thuiskwam, een beetje als een kapitein op de grote vaart die na maanden op de lange deining plotseling in de deuropening staat, beladen met pakjes en exotische presentjes die de belofte in zich dragen van nieuwigheid. Hij zat dan met zijn reistas tussen zijn voeten en haalde er het ene na

het andere merkwaardige cadeau uit: speelgoed dat Nederland nog niet had bereikt, parfums die hier onbetaalbaar waren, een baseballjack van de Orioles voor mij, een zwart zijden jurkje uit Rome voor mijn moeder. Soms liet hij dingen verzenden vanuit het land waar hij op dat moment verbleef en werden wij verrast door een wagen van Van Gend & Loos, die voor de deur stopte en een krat afleverde waarin een Amerikaanse kinderfiets zat (met banden die ik bij een benzinestation moest laten oppompen, omdat er een soort autoventielen in zaten), of een keukenapparaat voor mijn immer kokende (maar voor wie?) moeder.

Maar wat ik mij het best herinner uit die tijd, behalve de steeds weerkerende feestelijke thuiskomst van mijn vader, zijn de vele verhuizingen. Soms hadden we de laatste dozen net uitgepakt, of we konden weer beginnen met inpakken. Misschien, dacht ik destijds, zocht mijn moeder de ideale nestelplek, een die zo huiselijk was en zo vol van welkom dat mijn vader op een dag zou blijven.

Soms verhuisden we zo snel achter elkaar dat mijn vader bij thuiskomst niet meer wist waar hij heen moest. Ik herinner mij een gelegenheid, niet lang voor mijn tiende verjaardag, waarop hij geïrriteerd en lichtelijk verhit voor de deur stond en in

plaats van mijn moeder te kussen uitriep: 'Ik ben twee oude adressen afgegaan om te weten waar ik woon!' Waarop mijn moeder haar heldere lach schaterde en hem vrolijk omhelsde.

Misschien wilde ze helemaal niet het ultieme nest bouwen, maar probeerde ze hem af te schudden in het doolhof dat ze door alle verhuizingen aanlegde.

De status quo, waarbij mijn vader steeds maar weer opnieuw uitvloog en ergens een leven leidde dat wij niet kenden terwijl mijn moeder en ik bleven waar we waren, ook al verhuisden we nog zo vaak, hield aan tot mijn dertiende. Het was 1973 en mijn vader was in New York, waar hij het licht deed van een film in retro zwart-wit. Tegen de tijd dat hij terug had zullen komen, kregen we een telefoontje dat hij direct doorging naar Los Angeles voor weer een ander project. Mijn moeder hoorde het met dunne lippen aan en toen ze na het gesprek de telefoon neerlegde, zag ik haar een tijdje naar buiten staren, waar de trams in de winterse regen stonden te glanzen op de hoek van het Valeriusplein. Twee maanden later belde hij uit Mexico, waar hij door een Spaanse avant-gardist heen was gelokt en zich uitleefde op een film die even katholiek was als heidens. Ook nu luisterde mijn moeder zwijgend

naar de uitleg, die langer leek dan de vorige keer, en weer stond ze naar buiten te kijken. De bomen op het plein waren inmiddels wazig lentegroen en de zon wierp lange schaduwen in de Koninginneweg. Toen ze zich omdraaide, meende ik een vastberaden blik in haar ogen te bespeuren.

Er was nog een telefoontje, maar dat maakte ik niet mee. Het kwam 's avonds, heel laat, en pas de volgende ochtend begreep ik dat het gesprek had geleid tot krachtdadig ingrijpen van mijn moeder. Ik kwam beneden voor het ontbijt en trof haar met de hoorn in de hand, verward in een nieuwe telefonade. Het ging over geld en huizen – ik vreesde een nieuwe verplaatsing – en pas tegen het einde hoorde ik iets waaruit ik opmaakte dat de verandering deze keer wel eens groter kon zijn dan ooit.

‘Volgende maand,’ zei ze. ‘Morgen als het moet.’

Ze kwam tegenover mij zitten en keek zwijgend toe hoe ik twee boterhammen met kaas at. Toen ik mijn melk had gedronken, zei ze: ‘Heb jij ooit koffie gehad?’

Ik schudde mijn hoofd.

‘Dan ben je daar nu aan toe.’

Ze stond op en verdween in de keuken. Na een tijdje kwam ze terug met twee koppen.

‘Ik geloof niet dat ik dit lust,’ zei ik, toen ik in de crèmekleurige vloeistof staarde.

‘Het is met melk,’ zei ze. ‘Om te wennen. Maar je moet leren om het zonder melk te drinken.’

Ze keek even over mij heen.

‘Je moet nog heel veel leren.’

Ik haalde mijn schouders op.

‘Hij komt niet terug,’ zei ze.

Ik staarde haar niet-begrijpend aan.

‘Je vader. Philip. De kleurentovenaar. De man met de cadeautjes.’

‘Maar...’

‘Luister, Abel. Het is niet makkelijk. Niet voor jou en niet voor mij. Kijk me aan. Drink je koffie en kijk naar mijn lippen. En luister. *Hij. Komt. Niet. Terug.*’

Ik dronk van de koffie, die ik wee en bitter tegelijk vond.

‘Ik denk dat ik het liever zonder melk heb,’ zei ik.

Ze zuchtte.

‘Heb je begrepen wat ik zei?’

Ik knikte.

‘En?’

Ik nam nog een slok en besloot dat koffie en ik voor elkaar gemaakt waren.

‘Het is geen grote verandering,’ zei ik.

‘Nee,’ zei mijn moeder, ‘dat kun je wel zeggen.’

‘Heeft hij een ander?’

‘Wat?’

Ze zag er geschokt uit.

‘Nee, natuurlijk niet,’ zei ze. ‘Hij heeft helemaal niemand. Dat is nou net het punt. Jouw vader heeft niemand. En niemand heeft jouw vader.’

Ze sloeg haar hand voor haar mond en keek een tijdje met verwilderde blik voor zich uit.

‘Sorry,’ zei ze.

Ik knikte.

‘Nooit meer,’ zei ze. ‘Nooit, nooit, nooit meer.’

Het zou een tijd duren voor ik het gewicht en de verstrekkendheid van die woorden begreep.